EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2013 04 25
COM(2013) 240 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI

Tarybos direktyvos 2006/117/Euratomas dėl radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro vežimo priežiūros ir kontrolės įgyvendinimas valstybėse narėse

{SWD(2013) 150 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI

Tarybos direktyvos 2006/117/Euratomas dėl radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro vežimo priežiūros ir kontrolės įgyvendinimas valstybėse narėse

TURINYS

1. Įžanga 4
1.1. Pagrindiniai faktai 4
1.2. Teisės sistema 5
1.3. Vežimo priežiūros ir kontrolės bendrieji principai 6
2. Bendrųjų nuostatų įgyvendinimas 6
2.1. Direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę 6
2.2. Vežimo priežiūros ir kontrolės standartiniai dokumentai 7
2.3. Kompetentingos institucijos 7
2.4. Perdavimas 7
2.5. Patariamasis komitetas 8
2.6. Reguliarios ataskaitos 8
3. Valstybių narių ataskaitos 8
3.1. Vežimas 9
3.2. Eksportas iš Bendrijos 9
4. Išvados 10

1. ĮŽANGA

Tarybos direktyvoje 2006/117/Euratomas[1] nustatoma tarpvalstybinio radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro vežimo priežiūros ir kontrolės Bendrijos sistema, kuria siekiama užtikrinti tinkamą gyventojų apsaugą. Direktyva tarpvalstybiniams vežimams taikoma tada, kai kilmės šalis, paskirties šalis arba bet kuri tranzito šalis yra Bendrijos valstybė narė. Direktyva užtikrinama, kad atitinkamos valstybės narės būtų informuojamos apie radioaktyviųjų atliekų arba panaudoto branduolinio kuro įvežimą į jų teritoriją arba tranzitą ir įpareigojamos leisti (duoti sutikimą) arba pagrįstai uždrausti (atsisakyti duoti sutikimą) įvežti tokius krovinius.

Direktyvoje numatyta, kad valstybės narės turi periodiškai teikti ataskaitas Komisijai, o ši atsiskaityti Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui. Tokio atsiskaitymo tikslas – surinkti bendrą informaciją apie visoje Bendrijoje išduotų leidimų skaičių ir išsiaiškinti valstybėms narėms įgyvendinant direktyvos nuostatas kilusias praktines problemas bei jų sprendimus.

Tai pirmoji Komisijos ataskaita apie Tarybos direktyvos 2006/117/Euratomas įgyvendinimą. Po įžangos šioje ataskaitoje bus aptarta:

– informacija apie direktyvos bendrųjų nuostatų (4 skyriaus) įgyvendinimą;

– trumpa valstybių narių Komisijai pateiktų direktyvos įgyvendinimo ataskaitų apžvalga. Renkant tokią informaciją su valstybėmis narėmis konsultuotasi individualiai. Išsami informacija apie direktyvos įgyvendinimą valstybėse narėse pateikiama Komisijos tarnybų darbiniame dokumente SWD(2013)150.

Šios ataskaitos išvadoje bus nurodyta, kurioms problemoms reikia skirti daugiau dėmesio ir kurios bus sprendžiamos glaudžiai bendradarbiaujant su patariamuoju komitetu ir valstybėmis narėmis.

1.1. Pagrindiniai faktai

Radioaktyviųjų atliekų susidaro visose ES valstybėse narėse. Tai gali būti elektros gamybos atominėse elektrinėse atliekos, medicinoje taikomų izotopų atliekos ir kitų sričių – pramonės, žemės ūkio, mokslinių tyrimų, švietimo – atliekos. Be to, eksploatuojant branduolinius reaktorius kaupiamas panaudotas kuras. Panaudotas kuras – tai reaktoriaus aktyviojoje zonoje apšvitintas ir visam laikui iš jos pašalintas branduolinis kuras. Iš reaktoriaus aktyviosios zonos iškrautas panaudotas kuras laikomas specialiuose prie reaktoriaus esančiuose rezervuaruose, kad atvėstų ir sumažėtų jo radiacijos lygis. Iš reaktoriaus teritorijos panaudotas kuras transportuojamas keliais, geležinkeliais ar jūra į laikino saugojimo vietą arba į perdirbimo gamyklą, kur jis bus perdirbamas.

Keturiolika valstybių narių iš dvidešimt septynių turi veikiančius branduolinius reaktorius ir dar dviejose šiuo metu tokių reaktorių eksploatacija nutraukiama[2]. Daugumoje valstybių narių yra mokslinių tyrimų reaktoriai.

Kiekviena valstybė narė yra visiškai atsakinga už savo nacionalinę radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro tvarkymo politiką. Panaudotas kuras gali būti laikomas naudotinu ištekliu, kuris gali būti perdirbtas; jei jis priskiriamas prie radioaktyviųjų atliekų, jis turi būti laidojamas. Todėl panaudotam kurui skirtinas ypatingas dėmesys. Nepriklausomai nuo to,

[1] OL L 337, 2006 12 5, p. 21.

[2] 14 valstybių narių, kuriose veikia branduoliniai reaktoriai – tai Belgija, Bulgarija, Čekija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Prancūzija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Suomija, Švedija, Vengrija ir Vokietija; Italijoje ir Lietuvoje nutraukiama branduolinių reaktorių eksploatacija.

kaip valstybė narė pasirenka tvakryti radioaktyviąsias atliekas ir panaudotą kurą, tas medžiagas prireikia vežti iš vienos valstybės narės į kitą, taip pat įvežti į Bendriją ir iš jos išvežti.

1.2. Teisės sistema

Veiklai, susijusiai su radioaktyviųjų atliekų arba panaudoto kuro vežimu, pagal Bendrijos teisės aktus[3] ir tarptautines teisiškai privalomas konvencijas[4] taikoma nemažai reikalavimų, visų pirma susijusių su saugiu radioaktyviųjų medžiagų vežimu ir sąlygomis, kuriomis radioaktyviosios atliekos arba panaudotas kuras yra laidojami arba saugojami paskirties šalyje.

Pagal darbuotojų ir visuomenės sveikatos apsaugos Bendrijos teisės aktus reikalaujama, kad radioaktyviųjų atliekų arba panaudoto kuro vežimui tarp valstybių narių, įvežimui į Bendriją bei išvežimui iš jos būtų taikoma privaloma bendra išankstinio leidimo sistema. Ši 1992 m.[5] sukurta išankstinio leidimo suteikimo sistema iš esmės pakeista 2006 m. priėmus Direktyvą dėl radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro vežimo priežiūros ir kontrolės (Vežimo direktyva)[6]. 1992 m. direktyvos nuostatas reikėjo keisti atsižvelgiant į įgytą patirtį; taip pat norint ją papildyti sąvokomis ir apibrėžtimis, reglamentuoti iki tol nereglamentuotas situacijas ir supaprastinti radioaktyviųjų atliekų vežimo iš vienos valstybės narės į kitą tvarką. Tam tikrų pakeitimų reikėjo siekiant užtikrinti derėjimą su kitomis Bendrijos ir tarptautinėmis, visų pirma su Jungtinės panaudoto kuro tvarkymo saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvencijos, prie kurios Bendrija prisijungė 2006 m. sausio 2 d., nuostatomis.

Vežimo direktyva nustatyti įpareigojimai neturi poveikio valstybių narių teisei savo panaudotą kurą eksportuoti, kad jis būtų perdirbtas. Jokia direktyvos nuostata nenustatyta, kad paskirties valstybė narė privalo priimti radioaktyviąsias atliekas ar panaudotą kurą galutiniam apdorojimui ar laidojimui, išskyrus grįžtamojo vežimo atvejį (grąžinimą į kilmės šalį). Atsisakymas duoti sutikimą įvežti tokius krovinius turėtų būti pagrįstas toje direktyvoje išdėstytais kriterijais. Be to, Vežimo direktyva draudžiama radioaktyviąsias atliekas ar panaudotą kurą eksportuoti į Afrikos, Karibų jūros ar Ramiojo vandenyno šalis ar į trečiąją šalį, kuri neturi išteklių saugiai tvarkyti radioaktyviąsias atliekas ar panaudotą kurą.

Neseniai priimtoje Tarybos direktyvoje 2011/70/Euratomas[7] (toliau – Atliekų direktyva) nustatytos papildomos privalomos radioaktyviųjų atliekų vežimo sąlygos, įskaitant atliekomis laikomo panaudoto kuro laidojimą. Atliekų direktyvos 4 straipsnio 4 dalyje nustatytas bendras principas, kad radioaktyviosios atliekos turi būti laidojamos toje valstybėje narėje, kurioje jos susidarė, nebent vežimo metu yra galiojantis atitinkamos valstybės narės ir kitos valstybės narės ar trečiosios šalie susitarimas pasinaudoti radioaktyviųjų atliekų kapinynu vienoje iš jų. Tačiau toks susitarimas turi būti sudarytas pagal tam tikrus, remiantis Vežimo direktyvos 16 straipsnio 2 dalimi Komisijos nustatytus kriterijus ir laikantis Atliekų direktyvos nuostatų, kuriomis be kita ko reikalaujama, kad vežimo metu toks kapinynas jau būtų saugiai veikiantis.

---

[3] Visų pirma, 1996 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva, nustatanti pagrindinius darbuotojų ir gyventojų sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės saugos standartus, OL L 159, 1996 6 29, p. 1.

[4] Ypač TATENA Jungtinę panaudoto kuro tvarkymo saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvenciją.

[5] 1992 m. vasario 3 d. Tarybos direktyva 92/3/Euratomas, OL L 35, 1992 2 12, p. 24.

[6] 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/117/Euratomas dėl radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro vežimo priežiūros ir kontrolės.

[7] Tarybos direktyva 2011/70/Euratomas, kuria nustatoma panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų atsakingo ir saugaus tvarkymo Bendrijos sistema. OL L 199, 2011 8 2, p. 48.

Atliekų direktyvoje neribojama valstybių narių laisvė iš trečiųjų šalių priimti panaudotą kurą ar atliekas perdirbti ar pakartotinai perdirbti ir po to išsiųsti jį atgal kilmės šaliai. Analogiškai valstybės narės turi teisę savo radioaktyviąsias atliekas ar panaudotą kurą vežti perdirbti arba pakartotinai perdirbti į kitas valstybes nares arba trečiąsias šalis. Abiem atvejais galutinė atsakomybė už saugų ir atsakingą tų medžiagų, įskaitant visas atliekas, susidarančias kaip šalutinis produktas, pašalinimą tenka tai valstybei narei arba trečiajai šaliai, iš kurios atvežtos radioaktyviosios medžiagos.

1.3. Vežimo priežiūros ir kontrolės bendrieji principai

Turėtojas[8], ketinantis vežti radioaktyviąsias atliekas arba panaudotą kurą Bendrijoje arba organizuoti tokį vežimą, kilmės valstybės narės kompetentingoms institucijoms pateikia tinkamai užpildytą paraišką. Keliems vežimams gali būti pildoma viena paraiška, jei jų savybės, maršrutas (kertamos šalys ir valstybių sienos) ir kompetentingos institucijos yra tie patys.

Jei radioaktyviąsias atliekas ar panaudotą kurą ketinama importuoti į Bendriją, tokią paraišką gavėjas turi pateikti paskirties valstybės narės kompetentingoms institucijoms. Jei krovinys vežamas iš valstybės narės į trečiąją šalį, kilmės valstybės narės kompetentingos institucijos turi susisiekti su atitinkamomis institucijomis paskirties šalyje.

Krovinys negali būti vežamas tol, kol paskirties šalies ir visų tranzito šalių kompetentingos institucijos neinformuoja kilmės šalies kompetentingų institucijų apie savo sutikimą. Vežimo direktyvoje nurodyta, kad apie sutikimą arba atsisakymą turi būti pranešta per du mėnesius nuo paraiškos gavimo. Paskirties arba tranzito valstybės narės atsisakymas turi būti pagrįstas teisės aktais, kuriais reglamentuojamas radioaktyviųjų atliekų arba panaudoto kuro vežimas ir tvarkymas, arba atitinkamais nacionaliniais, Bendrijos ar tarptautiniais teisės aktais, taikomais radioaktyviųjų medžiagų transportui.

Tranzito arba paskirties valstybės narės kompetentingos institucijos gali nustatyti papildomų vežimo sąlygų. Vis dėlto vežimui iš vienos Bendrijos valstybės narės į kitą negali būti nustatytos griežtesnės sąlygos negu tos, kurias valstybė narė yra nustačiusi savo nacionalinėje teisėje radioaktyviųjų atliekų vežimui savo teritorijoje.

Jeigu nesilaikoma vežimo sąlygų arba vežimas negali būti baigtas, kilmės valstybės narės kompetentingos institucijos turi užtikrinti, kad turėtojas atsiims atitinkamas radioaktyviąsias atliekas arba panaudotą kurą, nebent gali būti imamasi kitų saugių priemonių.

2. BENDRŲJŲ NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS

2.1. Direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę

Vežimo direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės priimtų įstatymus ir kitus teisės aktus, kuriais, įsigaliojusiais iki 2008 m. gruodžio 25 d., būtų įgyvendinama direktyva.

Dauguma valstybių narių šio termino laikėsi, tačiau kelios valstybės narės direktyvos į nacionalinę teisę laiku neperkėlė ir Komisija prieš jas pradėjo pažeidimų nagrinėjimo procedūras. Po to aptariamos valstybės narės pranešė apie savo nacionalines direktyvos perkėlimo priemones ir Komisija galėjo pabaigti procedūras per antrąjį 2009 m. pusmetį, išskyrus Graikiją, apie perkėlimo priemones pranešusią 2010 m. rugsėjo mėn.

[8] Turėtojas – fizinis arba juridinis asmuo, kuris, prieš vykdydamas radioaktyviųjų atliekų arba panaudoto kuro vežimą, pagal taikomus nacionalinės teisės aktus atsako už tokias medžiagas ir planuoja vykdyti vežimą gavėjui;

2010 m. pabaigoje Tarybos direktyvos 2006/117/Euratomas perkėlimas į nacionalinę teisę buvo baigtas ir galima laikyti, kad direktyva įgyvendinta visose valstybėse narėse.

2.2. Vežimo priežiūros ir kontrolės standartiniai dokumentai

Vežimo direktyvoje numatyta, kad visiems vežimams, kuriems taikoma direktyva, turi būti naudojamas tipinis dokumentas. Atsižvelgiant į praeityje sukauptą patirtį, 2008 m. balandžio mėn. *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbtas naujas Komisijos sprendimas, kuriuo nustatytas radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro vežimo priežiūros ir kontrolės tipinis dokumentas[9].

Vežant radioaktyviąsias atliekas ir panaudotą kurą (įskaitant panaudotą kurą, skirtą galutinai palaidoti ir todėl laikomą atliekomis) naudojamo tipinio dokumento prieduose pateikiamos tam tikros formos: paraiškos gauti leidimą vežti; paraiškos patvirtinimo; atsisakymo arba sutikimo leisti vežti; siuntos apibūdinimo ir pakuočių sąrašo, taip pat gavimo patvirtinimo formos. Tipiniame dokumente taip pat nurodyti minimalieji tinkamai užpildytos paraiškos reikalavimai.

Dėl nenuoseklumo tarp Tarybos direktyvos 2006/117/Euratomas ir 2008 m. kovo 5 d. Komisijos sprendimo 2008/312/Euratomas dėl Tarybos direktyvoje 2006/117/Euratomas numatyto radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro vežimo priežiūros ir kontrolės tipinio dokumento parengimo aiškinamųjų pastabų (pranešta dokumentu C(2008)793), *Oficialiajame leidinyje* paskelbtas klaidų ištaisymas[10], kuriuo atitinkamai pataisyta formuluotė.

Valstybės narės taip pat pranešė patyrusios sunkumų naudodamos tipinį dokumentą. Išsamesnės informacijos apie minėtą nenuoseklumą ir valstybių narių patirtus sunkumus pateikiama Komisijos tarnybų darbiniame dokumente SWD(2013)150. Minėtų sunkumų klausimą spręs patariamasis komitetas.

2.3. Kompetentingos institucijos

Kompetentingos institucijos – tai tokios institucijos, kurios pagal kilmės, tranzito arba paskirties šalių įstatymus arba kitus teisės aktus turi teisę įgyvendinti radioaktyviųjų atliekų arba panaudoto kuro vežimo priežiūros ir kontrolės sistemą. Siekiant palengvinti valstybių narių ryšius su Komisija, visos valstybės narės privalo jai pateikti savo kompetentingų institucijų ar valdžios institucijų reikiamą informaciją ir kontaktinius duomenis.

Valstybių narių kompetentingų institucijų sąrašas pateikiamas Europos Komisijos portale „Europa“ šiuo adresu:

http://ec.europa.eu/energy/nuclear/transport/shipment_directive_en.htm.

2.4. Perdavimas

Pagal Vežimo direktyvos 19 straipsnį Komisija turi parengti saugios ir veiksmingos su tos direktyvos nuostatomis susijusių dokumentų ir informacijos perdavimo sistemos rekomendacijas. Be to, Komisija turi nustatyti ir prižiūrėti elektroninę ryšių sistemą, kad būtų skelbiami valstybių narių kompetentingų institucijų pavadinimai ir adresai, kompetentingoms institucijoms priimtinos kalbos ir visos bendrosios sąlygos bei papildomi reikalavimai, kuriuos jos kelia duodamos sutikimą vežti.

[9] OL L 107, 2008 4 17, p. 32.
[10] OL L 343, 2011 12 23, p. 149.

Tokia Komisijos rekomendacija dėl saugios ir veiksmingos dokumentų ir informacijos perdavimo sistemos *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbta 2009 m. liepos mėn.[11].

O elektroninė sistema sukurta Komisijos interneto svetainėje (žr. nuorodą pirmiau), kurioje teikiama visa su Vežimo direktyva susijusi informacija. Pateikti duomenys prireikus atnaujinami, kai juos Komisijai atsiunčia valstybės narės pagal direktyvos 18 straipsnio 2 dalį.

2.5. Patariamasis komitetas

Atlikti direktyvoje nustatytas užduotis Komisijai padeda valstybių narių atstovų patariamasis komitetas. Pirmasis komiteto posėdis įvyko 2007 m. gegužės mėn. Jame patvirtinti komiteto įgaliojimai ir darbo programa keleriems ateinantiems metams. Yra įvykę devyni komiteto posėdžiai, kuriuos surengė Komisija ir jiems pirmininkavo Komisijos atstovas.

Patariamasis komitetas yra pateikęs nuomonę tokiais klausimais:

– dėl tipinio dokumento parengimo ir naudojimo;

– dėl Komisijos rekomendacijos dėl radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro eksporto į trečiąsias šalis kriterijų;

– dėl Komisijos rekomendacijos dėl saugios ir veiksmingos dokumentų perdavimo sistemos.

Komiteto nuomonės buvo įrašomos į protokolą.

Iki šiol sukaupta patirtis rodo, kad patariamasis komitetas yra geras ir naudingas būdas valstybių narių atstovams pasidalyti patirtimi su Komisija ir tarpusavyje.

2.6. Reguliarios ataskaitos

Valstybės narės yra įpareigotos pirmąją Vežimo direktyvos įgyvendinimo ataskaitą Komisijai pateikti iki 2011 m. pabaigos, o toliau kas trejus metus. Remdamasi valstybių narių ataskaitomis Komisija parengė šią pirmąją apibendrinamąją ataskaitą Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, kurioje ji apžvelgs leidimų suteikimo padėtį Bendrijoje ir nurodys valstybių narių patirtus praktinius sunkumus bei jų sprendimus.

Remiantis direktyvos 20 straipsniu ir laikantis 21 straipsnyje nustatytos tvarkos, su patariamuoju komitetu konsultuotasi dėl ataskaitos projekto ir susijusio darbinio dokumento. Esminių pastabų patariamojo komiteto nariai nepateikė. Jie informavo tik apie kontaktinių duomenų pasikeitimus.

Teikiant ataskaitas ypatingą dėmesį reiktų skirti grąžinimo operacijoms, kai neduotas leidimas vežti ir kai nebuvo deklaruotos radioaktyviosios atliekos (direktyvos 4 straipsnis). Rengdama šią pirmąją ataskaitą Komisija nebuvo informuota nė apie vieną atvejį, kuriam būtų taikomos 4 straipsnio nuostatos.

3. VALSTYBIŲ NARIŲ ATASKAITOS

Siekdama supaprastinti ataskaitų teikimo procesą Komisija valstybėms narėms pateikė dviejų dalių ataskaitos šabloną: pirma dalis susijusi su informacija apie direktyvos įgyvendinimą, o antra – su informacija apie vežimus. Ataskaitas Komisijai pateikė visos valstybės narės. Gautą informaciją Komisija išanalizavo ir, jei reikėjo papildomai išsiaiškinti tam tikrus klausimus, ji kreipėsi tiesiogiai į atitinkamas valstybes nares. Šioje ataskaitoje apibendrinti pagrindiniai

[11] OL L 177, 2009 7 8, p. 5.

valstybių narių ataskaitų elementai. Išsamesnės informacijos pateikiama pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente.

Apskritai, esminių su direktyvos įgyvendinimu susijusių problemų valstybės narės nenurodė. Vis dėlto kelios valstybės narės išreiškė susirūpinimą šiais dviem klausimais:

– kadangi radioaktyviųjų atliekų nebekontroliuojamieji radioaktyvumo lygiai visos ES mastu nėra suvienodinti, gali atsitikti taip, kad vienoje valstybėje narėje tam tikrą kiekį radioaktyviųjų dalelių turinčios medžiagos yra nebereglamentuojamos, o kitoje jos dar laikomos radioaktyviosiomis atliekomis;

– atliekų, kuriose yra gamtinių radioaktyviųjų medžiagų (GRM[12] atliekos) ir kurios susidaro vykdant ne leidžiamą veiklą, apibrėžtą baziniuose saugos standartuose, tarpvalstybinis pervežimas. Tokios atliekos nepatenka nei į šios direktyvos, nei į kasybos pramonės atliekų tvarkymo direktyvos[13] taikymo sritį.

Abu šiuos klausimus išsamiau išnagrinės ir spręs patariamasis komitetas.

3.1. Vežimas

Vežimo direktyvoje reikalaujama, kad radioaktyviosios atliekos ir panaudotas kuras iš vienos valstybės narės į kitą būtų vežamas tik prieš tai gavus visų susijusių valstybių narių kompetentingų institucijų sutikimą.

14 iš 27 valstybių narių leido vykdyti vežimą pagal direktyvą. Leidimų skaičius yra palyginti mažas. Valstybės narės pranešė, kad laikotarpiu, su kuriuo susijusi dabartinė ataskaita, t. y. 2008-2011 m., pagal direktyvą duotas 161 leidimas[14]. 74 % leidimų duota atliekoms ir 26 % panaudotam kurui vežti.

Dažniausiai vežimai atlikti tarp valstybių narių. Daugiau informacijos galima rasti pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente.

3.2. Eksportas iš Bendrijos

Nepažeidžiant kiekvienos valstybės narės kompetencijos nustatyti savo politiką, taikomą panaudoto kuro ciklui, Vežimo direktyva neturi poveikio valstybių narių teisei panaudotą kurą išvežti perdirbti, atsižvelgiant į branduolinių medžiagų bendrosios rinkos principus, visų pirma laisvą prekių judėjimą ES. Tačiau direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje aiškiai nurodyta, kokiais atvejais eksportas draudžiamas. Ypač svarbu tai, kad valstybių narių kompetentingos institucijos neleidžia radioaktyviųjų atliekų arba panaudoto kuro išvežti į trečiąją šalį, kurioje nėra administracinių ir techninių pajėgumų bei reguliavimo struktūros, kad galėtų saugiai tvarkyti radioaktyviąsias medžiagas ar panaudotą kurą, kaip tai pažymėta ir Jungtinėje konvencijoje.

Todėl, dalyvaujant patariamajam komitetui 21 straipsnyje nustatyta tvarka, Komisija pagal 16 straipsnio 2 dalį ir atsižvelgdama, *inter alia*, į atitinkamus Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) saugos standartus, Komisija nustatė tam tikrus kriterijus, kuriais remdamosi valstybės narės gali lengviau įvertinti, ar yra reikiamos sąlygos eksportui vykdyti. Tie kriterijai paskelbti kaip Komisijos rekomendacija 2008 m. gruodžio mėn. *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*[15].

---

12 Angl. *Naturally Occurring Radioactive Materials* (NORM)

13 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/21/EB.

14 Reikia pažymėti, kad tam tikri leidimai suteikti keliems vežimams tam tikru laikotarpiu, kuris gali būti ilgesnis už ataskaitinį laikotarpį.

15 OL L 338, 2008 12 17, p. 69.

Valstybių narių ataskaitų duomenimis, leidimų eksportuoti į trečiąsias šalis suteikta palyginti mažai (17 % visų ataskaitose nurodytų leidimų skaičiaus). 9 valstybių narių ataskaitose nurodyti iš viso 28 leidimai eksportuoti už ES ribų – į Rusiją, Kiniją, Šveicariją, Japoniją ir JAV. 16 iš tų leidimų buvo susiję su panaudoto kuro vežimu perdirbti (6 leidimai susiję su atominių elektrinių panaudotu kuru) arba perdirbti ir saugoti (10 leidimų susiję su panaudotu kuru iš mokslinių tyrimų reaktorių). Likę 12 leidimų susiję su radioaktyviųjų atliekų grąžinimu į kilmės šalį (kai radioaktyviosios atliekosi susidaro vienoje iš valstybių narių išvalius užterštas medžiagas).

Valstybės narės pranešė, kad vežimas ir eksportas prižiūrimi ir kontroliuojami laikantis Vežimo direktyvos nuostatų ir joje nustatytos tvarkos. Tačiau turėdama tiek informacijos, kiek jai pateikta, Komisija negali patikrinti, ar laikomasi visų Komisijos rekomendacijoje nurodytų eksporto kriterijų; Visų pirma, ar panaudoto kuro įrenginiams trečiosiose šalyse faktiškai taikomas TATENA saugos garantijų susitarimas, siejant su Sutarties dėl branduolinio ginklo neplatinimo pasirašymu ir ratifikavimu, ir susiję papildomi protokolai, taip pat ar laikomasi aukšto saugos lygio reikalavimų, kaip nustatyta Atliekų direktyvoje.

Komisija pažymi, kad valstybių narių pateiktos ataskaitos atitinka nacionalines ataskaitas, teikiamas pagal Jungtinę panaudoto kuro tvarkymo saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvenciją, nes tose ataskaitose daugiausiai apibūdinama teisės aktų sistema ir prievolės.

4. IŠVADOS

Vežimo direktyva sėkmingai perkelta į visų valstybių narių nacionalinę teisę. Bendrosios direktyvos nuostatos įgyvendintos priėmus ir paskelbus atitinkamą Komisijos sprendimą bei rekomendacijas ir sukūrus patariamąjį komitetą.

Įvertinusi per pirmąjį atsiskaitymą valstybių narių pateiktą informaciją Komisija pažymi, kad direktyva yra visiškai įgyvendinama siekiant užtikrinti tinkamą gyventojų apsaugą. Direktyva yra sukurta gera vežimo priežiūros ir kontrolės struktūra ir tvarka visose valstybėse narėse, taip užtikrinant, kad radioaktyviosios atliekos ar panaudotas kuras iš vienos valstybės į kitą būtų vežami tik prieš tai gavus visų susijusių valstybių narių kompetentingų institucijų sutikimą.

Įgyvendinant Vežimo direktyvą didelių problemų nekilo. Problema, susijusi su GRM atliekomis ir nebekontroliuojamaisiais radioaktyvumo lygiais vežant radioaktyviąsias atliekas, išsiaiškinta ir toliau ją spręs pagal šią direktyvą įsteigtas patariamasis komitetas.

Dėl radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro vežimo Komisija pažymi, kad galiojančios nacionalinės nuostatos, visų pirma tos, kuriomis įgyvendinama Direktyva, nustatanti pagrindinius darbuotojų ir gyventojų sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės saugos standartus, leidžia kompetentingoms institucijoms stebėti tokius vežimus savo šalies teritorijoje.

Šia ataskaita pirmą kartą apžvelgiami pagal Vežimo direktyvą suteikti leidimai vežti Bendrijoje. Vežimo leidimų suteikta palyginti mažai ir eksporto už ES ribų situacija yra aiški. Nors Komisijos nustatyti eksportui taikomi kriterijai paskelbti tik kaip rekomendacija ir nėra privalomi, toliau bus siekiama derinti valstybių narių taikomą praktiką su visais kriterijais. Tai bus daroma bendradarbiaujant su patariamuoju komitetu.

Iš valstybių narių reikalaujama, kad taikydamos Atliekų direktyvą jos priimtų konkrečius sprendimus, kad jų radioaktyviosios atliekos ir panaudotas kuras būtų tvarkomi saugiai. Be abejonės, tai turės poveikio vežimams Europos Sąjungoje, į ją ir iš jos. Taigi tolesnėse

ataskaitose bus pateikta informacijos apie radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro vežimų raidą.

Galiausiai pažymėtina, kad per trejus metus, su kuriais susijusi ši ataskaita, nepranešta nė apie vieną su radioaktyviųjų atliekų ar panaudoto kuro vežimu valstybių narių teritorijoje arba į kitą šalį susijusią avariją, dėl kurios į aplinką būtų išleista radioaktyviųjų medžiagų.